

Informace z kontrolní akce NKÚ č. 11/31

Majetek státu, se kterým hospodaří státní organizace Správa železniční dopravní cesty

Kontrolní akce byla zařazena do plánu kontrolní činnosti Nejvyššího kontrolního úřadu (dále jen „NKÚ“) na rok 2011 pod číslem 11/31. Kontrolní akci řídil a kontrolní závěr vypracoval člen NKÚ Ing. Jiří Adámek.

Cílem kontroly bylo prověřit hospodaření státní organizace Správa železniční dopravní cesty s majetkem státu.

Kontrolovaným obdobím byly roky 2009 až 2011, v případě věcných souvislostí i období předcházející a následující. Kontrola byla prováděna od listopadu 2011 do června 2012.

Kontrolovaná osoba:

Správa železniční dopravní cesty, státní organizace (dále jen „SŽDC“).

I. Úvod

SŽDC byla zřízena 1. ledna 2003 zákonem č. 77/2002 Sb.¹ jako jeden z právních nástupců státní organizace České dráhy (dále jen „ČD, s. o.“). Je právnickou osobou způsobilou vlastními právními úkony nabývat práv a brát na sebe povinnosti. Za její závazky ručí stát, s výjimkou závazků na financování výstavby a modernizace železniční dopravní cesty, kdy stát ručí jen, stanoví-li tak zvláštní zákon. Na SŽDC se vztahují přiměřeně ustanovení zákona č. 77/1997 Sb.², pokud zákon č. 77/2002 Sb. nestanoví jinak.

Předmětem činnosti SŽDC je od července 2004 plnění funkce vlastníka a od června 2008 i plnění funkce provozovatele železniční dopravní cesty, kterou je podle zákona č. 77/2002 Sb. cesta celostátní dráhy a drah regionálních ve vlastnictví státu³. Plnění těchto funkcí spočívá v zajišťování modernizace, rozvoje, provozuschopnosti a provozování železniční dopravní cesty. V době vzniku SŽDC vykonávala tyto funkce akciová společnost České dráhy (dále jen „ČD, a. s.“) a SŽDC jí hradila náklady spojené s jejich výkonem. Vlastními kapacitami zabezpečovala plnění uvedených funkcí postupně v průběhu následujících let, a to činnosti spojené s modernizací a rozvojem od ledna 2004, činnosti spojené se zajišťováním provozuschopnosti od července 2008 a činnosti spojené s provozováním železniční dopravní cesty od září 2011.

SŽDC hospodaří s majetkem státu vymezeným v § 20 a § 38a zákona č. 77/2002 Sb. Jde především o majetek tvořící železniční dopravní cestu, o majetek určený k úhradě závazků bývalých ČD, s. o., a o část závazků a pohledávek bývalých ČD, s. o. SŽDC hradí náklady spojené s provozováním a zajišťováním provozuschopnosti železniční dopravní cesty především z plateb železničních dopravců, z prostředků Státního fondu dopravní infrastruktury a z dotací ze státního rozpočtu. Náklady na modernizaci a rozvoj železniční dopravní cesty hradí především z prostředků Státního fondu dopravní infrastruktury, z úvěrů a z prostředků Evropské unie.

Ke kontrole byly vybrány tři typy organizačních jednotek SŽDC podle organizační struktury platné do 31. srpna 2011, tj. do převedení činností souvisejících s provozováním železniční

¹ Zákon č. 77/2002 Sb., o akciové společnosti České dráhy, státní organizaci Správa železniční dopravní cesty a o změně zákona č. 266/1994 Sb., o dráhách, ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 77/1997 Sb., o státním podniku, ve znění pozdějších předpisů.

² Zákon č. 77/1997 Sb., o státním podniku.

³ Povinnosti vlastníka a provozovatele dráhy jsou uvedeny v § 20, 22 a 23 zákona č. 266/1994 Sb., o dráhách.

dopravní cesty z ČD, a. s. Vybráno bylo jedenáct z tehdejších 22 organizačních jednotek, a to ředitelství SŽDC (dále jen „ředitelství“), správy dopravní cesty Brno, Hradec Králové, Jihlava, Olomouc, Pardubice, Plzeň a Praha (šlo o sedm těchto správ ze třinácti) a stavební správy Olomouc, Plzeň a Praha (šlo o všechny tyto správy). Ředitelství zabezpečovalo výkon přímé a metodické řídicí činnosti v rámci celé SŽDC. Správy dopravní cesty zabezpečovaly výkon činností spojených se zajištěním provozuschopnosti železniční dopravní cesty. Stavební správy plnily funkci investora staveb na železniční dopravní cestě.

Od 1. září 2011 se zvýšil počet organizačních jednotek SŽDC na třicet. V době ukončení kontroly jich po reorganizaci provedené počátkem roku 2012 bylo šestnáct. Ředitelství bylo přejmenováno na Generální ředitelství, správy dopravní cesty byly začleněny do nově vzniklých oblastních ředitelství, Stavební správa Olomouc byla přejmenována na Stavební správu východ a stavební správy Plzeň a Praha byly sloučeny do Stavební správy západ. Dále je používáno označení organizačních jednotek platné v době zahájení kontrolní akce.

Kontrolovány nebyly činnosti SŽDC, které přímo souvisejí s činnostmi na železniční dopravní cestě, týkající se například modernizace, rozvoje, oprav nebo údržby železničních tratí. Tyto činnosti byly předmětem samostatných kontrolních akcí NKÚ. Tato kontrola byla v prověřovaných oblastech zaměřena na:

- hospodárnost, účelnost a efektivnost vybraných položek nákladů,
- hospodaření s hmotným majetkem státu, zejména na jeho evidenci, nabývání, nájmy, pronájmy a prodeje,
- hospodaření s pohledávkami a závazky.

Obdobně zaměřenou kontrolu provedl NKÚ u SŽDC v roce 2005⁴ s tím, že především bylo ověřováno vytvoření podmínek pro zahájení činnosti a hospodaření SŽDC v souvislosti s transformací ČD, s. o.

Pozn.: Právní předpisy jsou aplikovány ve znění účinném pro kontrolované období.

II. Významné skutečnosti zjištěné při kontrole

1. Charakteristika hospodaření SŽDC

1.1 Výsledek hospodaření SŽDC se do roku 2009 zhoršoval (z 3 959 328 tis. Kč v roce 2005 na –1 708 266 tis. Kč v roce 2009). K obratu tohoto trendu došlo až počínaje rokem 2010, jak je zřejmé z tabulky č. 1.

⁴ Kontrolní akce č. 05/15 – *Hospodaření státní organizace Správa železniční dopravní cesty s majetkem státu*, kontrolní závěr byl zveřejněn v částce 1/2006 *Věstníku NKÚ*.

Tabulka č. 1 – Výsledek hospodaření SŽDC a struktura výnosů (v tis. Kč)

	2008	2009	2010	2011
Náklady	25 135 217	28 371 280	23 730 227	22 638 388
Výnosy	26 258 237	26 663 014	22 226 240	23 527 160
Z toho:				
- tržby za použití ŽDC	6 217 769	4 289 087	4 321 952	4 405 344
- finanční prostředky státu	14 256 011	16 588 719	14 070 680	15 646 693
<i>v tom:</i>				
- prostředky ze SFDI	7 673 692	8 728 946	8 471 695	8 513 343
- dotace ze SR na ŽDC	200 000	1 460 000	1 776 971	1 230 000
- dotace ze SR ostatní	13 257	42 700	71 146	26 000
- prominutí závazku ⁵	6 369 062	6 357 073	3 750 868	5 877 350
- ostatní	5 784 457	5 785 208	3 833 608	475 123
Výsledek hospodaření	1 123 020	-1 708 266	-1 503 987	888 772

Zdroj: hlavní knihy k 31. 12. příslušných let 2008 až 2011 (za rok 2011 jde o neauditované údaje).

Poznámka: ŽDC – železniční dopravní cesta, SFDI – Státní fond dopravní infrastruktury, SR – státní rozpočet.

Výsledek hospodaření SŽDC závisel ve značné míře na finančních prostředcích státu. Jejich podíl na výnosech SŽDC se do roku 2007 snižoval (z 62 % v roce 2005 na 52 % v roce 2007) a od roku 2008 však měl rostoucí trend (z 54 % v roce 2008 na 67 % v roce 2011).

Hospodaření SŽDC ovlivnil v letech 2008 a 2009 převod činností sloužících k zajišťování provozuschopnosti železniční dopravní cesty, ke kterému došlo k 1. červenci 2008. Převod příslušného majetku měl být realizován na základě usnesení vlády ze dne 4. prosince 2007 č. 1352⁶ s předpokládanými výdaji 400 mil. Kč⁷. Ve vazbě na to byla v dubnu 2008 schválena novela zákona č. 77/2002 Sb.⁸. Po nabytí její účinnosti schválila vláda usnesením ze dne 27. června 2008 č. 795⁹ změnu s tím, že převod bude uskutečněn za tržní cenu, stanovenou na základě znaleckého posudku, nejvýše však do částky 12 000 mil. Kč. Kupní cena činila 11 852 mil. Kč a SŽDC ji podle změněných podmínek převodu majetku uhradila z dotace ze státního rozpočtu poskytnuté Ministerstvem dopravy. Pořízený majetek zařadila do evidence v zůstatkových hodnotách prodávající společnosti (ČD, a. s.) ve výši 3 252 mil. Kč. Spolu s majetkem bylo z ČD, a. s., převedeno i 10 000 zaměstnanců.

V období let 2008 a 2009 rostly výrazně náklady SŽDC. V roce 2008 se proti předchozímu roku zvýšily o 4 414 256 tis. Kč, tj. o 21,3 %, a v roce 2009 o dalších 3 236 063 tis. Kč, tj. o 12,9 %. Současně v roce 2009 poklesly proti roku 2008 tržby za použití železniční dopravní cesty o 1 928 682 tis. Kč, tj. o 31 %. Důvodem bylo snížení maximálních cen za použití železniční dopravní cesty (stanovených výměrem Ministerstva financí) o 20 % a pokles dopravních výkonů v nákladní dopravě. **Tyto vlivy byly částečně kompenzovány prostředky státu, které se v roce 2008 proti předchozímu roku zvýšily o 2 713 934 tis. Kč, tj. o 23,5 %, a v roce 2009 o dalších 2 332 708 tis. Kč, tj. o 16,4 %. Ke snižování nákladů docházelo až od roku 2010.**

⁵ Jde o prominutí závazků vůči státu vzniklých realizací státních záruk za úvěry, které byly poskytnuty bývalým ČD, s. o., a realizací státní záruky za dluhopisy SŽDC vydané k řešení závazků bývalých ČD, s. o. Více je tato problematika rozvedena v bodu 4.

⁶ Usnesení vlády ze dne 4. prosince 2007 č. 1352, k převodu funkce provozovatele celostátní železniční dráhy a regionálních drah ve vlastnictví státu a převodu výkonu některých činností, které jsou obsahem provozování dráhy, ze společnosti České dráhy, a. s., na organizaci Správa železniční dopravní cesty, státní organizace.

⁷ Podle předkládací zprávy k uvedenému usnesení vlády mělo jít o částečné pokrytí kupní ceny a o výdaje na související činnosti (např. znalecké posudky, právní služby, audity apod.).

⁸ Zákon č. 179/2008 Sb., kterým se mění zákon č. 77/2002 Sb., o akciové společnosti České dráhy, státní organizaci Správa železniční dopravní cesty a o změně zákona č. 266/1994 Sb., o dráhách, ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 77/1997 Sb., o státním podniku, ve znění pozdějších předpisů, ve znění nálezů Ústavního soudu vyhlášeného pod č. 83/2003 Sb., zákona č. 179/2003 Sb. a zákona č. 293/2004 Sb., účinný od 1. června 2008.

⁹ Usnesení vlády ze dne 27. června 2008 č. 795, kterým se mění usnesení vlády ze dne 4. prosince 2007 č. 1352, k převodu funkce provozovatele celostátní železniční dráhy a regionálních drah ve vlastnictví státu a převodu výkonu některých činností, které jsou obsahem provozování dráhy, ze společnosti České dráhy, a. s., na organizaci Správa železniční dopravní cesty, státní organizace.

K 1. září 2011 byly na základě usnesení vlády ze dne 9. února 2011 č. 100¹⁰ převedeny na SŽDC z ČD, a. s., činnosti, které byly obsahem provozování železniční dopravní cesty. V souvislosti s tím byl převeden jen movitý majetek. Jeho kupní cenu 390 mil. Kč, stanovenou na základě znaleckého posudku, uhradila SŽDC ze svých prostředků. Převedeno bylo i 9 523 zaměstnanců.

V obou výše uvedených případech převodů byl na SŽDC převeden za celkovou kupní cenu 12 242 mil. Kč bývalý majetek státu, který stát použil podle zákona č. 77/2002 Sb. pro založení ČD, a. s., k 1. lednu 2003.

1.2 Hodnoty nákladů a výnosů SŽDC za roky 2008 až 2011 vztažené na vybrané ukazatele – stavební délka kolejí, vlakový kilometr¹¹ (vlkm) a hrubý tunový kilometr¹² (hrtkm) – a počty zaměstnanců jsou pro informaci uvedeny v tabulce č. 2.

Tabulka č. 2 – Jednotkové náklady, jednotkové výnosy a počty zaměstnanců

	2008	2009	2010	2011
Náklady v Kč/km stavební délky kolejí	1 609 581	1 821 357	1 524 491	1 455 658
Náklady v Kč/vlkm	152	175	148	141
Náklady v Kč/hrtkm	0,40	0,51	0,42	0,39
Výnosy v Kč/km stavební délky kolejí	1 681 496	1 711 691	1 427 871	1 512 806
Výnosy v Kč/vlkm	159	164	139	147
Výnosy v Kč/hrtkm	0,42	0,48	0,40	0,41
Prům. přepočtený stav zaměstnanců	5 599	10 177	9 475	11 631

Zdroj: Hodnoty ukazatelů byly převzaty z výročních zpráv SŽDC za roky 2008 až 2010 a údajů SŽDC roku 2011.

2. Vybrané náklady

Ke kontrole byly vybrány tyto nákladové položky:

- spotřeba materiálu a v rámci této položky přímá spotřeba materiálu a spotřeba drobného hmotného majetku,
- opravy a udržování a v rámci této položky opravy a údržba automobilů, opravy a udržování bytového fondu a ostatní opravy a udržování,
- ostatní služby a v rámci této položky úklidové služby (se zaměřením na úklid administrativních prostor), ostraha objektů a ostatní služby,
- mzdové náklady,
- ostatní provozní náklady.

2.1 Vývoj a charakteristika vybraných nákladů

Vývoj a charakteristika vybraných nákladů za SŽDC a za její kontrolované organizační jednotky jsou uvedeny v bodech 2.1.1 až 2.1.5. Zdrojem údajů bylo účetnictví SŽDC, výroční zprávy SŽDC a doklady obdržené od SŽDC. Údaje za rok 2011 jsou neauditované.

¹⁰ Usnesení vlády ze dne 9. února 2011 č. 100, o převedení zbývajících činností, které jsou obsahem provozování dráhy (obsluha dráhy), ze společnosti České dráhy, a. s., na státní organizaci Správa železniční dopravní cesty.

¹¹ Vlakový kilometr vyjadřuje ujetou vzdálenost vlaku v kilometrech.

¹² Hrubý tunový kilometr vyjadřuje hrubou hmotnost vlaku a ujetou vzdálenost v kilometrech.

2.1.1 Spotřeba materiálu (účet 501)

Tabulka č. 3 – Spotřeba materiálu

(v tis. Kč)

	2009	2010	2011
1. Spotřeba materiálu celkem	458 588	405 782	578 700
z toho kontrolované:			
- ředitelství	27 542	11 853	101 636
- správy dopravní cesty	200 008	220 882	251 497
- stavební správy	34 902	23 834	16 916
2. Přímá spotřeba materiálu celkem	32 647	28 578	21 997
z toho kontrolované:			
- ředitelství	6 623	5 234	3 429
- správy dopravní cesty	9 657	8 509	7 228
- stavební správy	2 946	1 882	1 679
3. Spotřeba drobného hm. majetku celkem	74 057	53 731	145 986
z toho kontrolované:			
- ředitelství	15 922	2 549	94 980
- správy dopravní cesty	22 039	25 240	20 571
- stavební správy	2 062	952	1 129

Průměrné náklady SŽDC na spotřebu materiálu na jednoho zaměstnance v letech 2009 až 2011 činily 45 881 Kč, u ředitelství 62 430 Kč, u kontrolovaných správ dopravní cesty 54 066 Kč a u stavebních správ 66 194 Kč.

Průměrné náklady SŽDC na přímou spotřebu materiálu na jednoho zaměstnance v letech 2009 až 2011 činily 2 705 Kč, u ředitelství 7 290 Kč, u kontrolovaných správ dopravní cesty 2 018 Kč a u stavebních správ 5 727 Kč.

Průměrné náklady SŽDC na spotřebu drobného hmotného majetku na jednoho zaměstnance v letech 2009 až 2011 činily 8 500 Kč, u ředitelství 49 310 Kč, u kontrolovaných správ dopravní cesty 5 423 Kč a u stavebních správ 3 642 Kč. Výši těchto nákladů u ředitelství ovlivnilo jednorázové pořízení dlouhodobého drobného hmotného majetku v roce 2011 ve výši 92 198 tis. Kč v souvislosti s převodem činností spojených se zajišťováním provozování železniční dopravní cesty.

2.1.2 Opravy a udržování (účet 511)

Tabulka č. 4 – Opravy a udržování

(v tis. Kč)

	2009	2010	2011
1. Opravy a udržování celkem	5 124 080	3 936 608	4 102 754
z toho kontrolované:			
- ředitelství	11 795	10 037	10 839
- správy dopravní cesty	2 607 021	2 038 095	2 165 517
- stavební správy	2 807	2 832	5 018
2. Opravy a udržování automobilů celkem	35 384	39 767	40 501
z toho kontrolované:			
- ředitelství	2 992	4 077	2 292
- správy dopravní cesty	14 878	16 252	15 161
- stavební správy	1 762	1 847	2 084
3. Opravy a udržování bytového fondu celkem	7 766	18 660	30 594
z toho kontrolované:			
- ředitelství	0	0	0
- správy dopravní cesty	4 429	8 832	17 653
- stavební správy	0	0	0
4. Ostatní opravy a udržování celkem	1 889 515	287 934	86 585
z toho kontrolované:			
- ředitelství	801	577	2 702
- správy dopravní cesty	918 363	111 817	41 586
- stavební správy	395	198	2 203

Průměrné náklady SŽDC na opravy a udržování na jednoho zaměstnance v letech 2009 až 2011 činily 423 904 Kč, u ředitelství 15 346 Kč, u kontrolovaných správ dopravní cesty 542 051 Kč a u stavebních správ 9 808 Kč. Podíl těchto nákladů na celkových nákladech SŽDC činil cca 18 %. Vysoké náklady u správ dopravní cesty souvisejí se zajišťováním provozuschopnosti železniční dopravní cesty.

Průměrné náklady na opravy a udržování jednoho automobilu v letech 2009 až 2011 činily u ředitelství 79 740 Kč, u kontrolovaných správ dopravní cesty 24 714 Kč a u stavebních správ 22 000 Kč. **U ředitelství SŽDC byly tyto náklady o 241 % vyšší než u ostatních organizačních jednotek.** Tato skutečnost souvisí i s nedostatky uvedenými v bodě 2.2. U Správy dopravní cesty Praha byly tyto náklady o 91 % vyšší než u ostatních správ dopravní cesty a například v roce 2011 jejich výše dosahovala 67 % průměrné zůstatkové hodnoty jednoho automobilu.

Náklady na ostatní opravy a udržování nebylo možné ani informativně vyhodnotit na vybrané ukazatele. Důvodem byla jejich věcná nesourodost (např. šlo o náklady na servis zabezpečovacích zařízení tratí, na údržbu kotelen nebo na havarijní zásahy).

2.1.3 Ostatní služby (účet 518)

Tabulka č. 5 – Ostatní služby

(v tis. Kč)

	2009	2010	2011
1. Ostatní služby celkem (účet 518)	6 425 847	6 405 497	4 381 187
z toho kontrolované:			
- ředitelství	5 497 063	5 380 964	3 452 765
- správy dopravní cesty	248 323	313 867	217 206
- stavební správy	31 144	30 362	40 917
2. Úklidové služby celkem	124 046	188 405	29 012
z toho kontrolované:			
- ředitelství	3 479	2 681	2 754
- správy dopravní cesty	102 423	153 348	11 819*
- stavební správy	676	701	912
3. Ostraha objektů celkem	10 010	10 743	14 203
z toho kontrolované:			
- ředitelství	2 392	3 101	3 620
- správy dopravní cesty	1 591	1 789	3 225
- stavební správy	386	493	1 218
4. Ostatní služby celkem (účet 518-9900)	589 861	578 448	547 093
z toho kontrolované:			
- ředitelství	6 641	4 448	4 867
- správy dopravní cesty	46 131	36 744	11 211
- stavební správy	10 662	10 389	9 345

* Na rozdíl od předchozích let jde o údaj zahrnující pouze náklady na úklid sledovaných administrativních prostor. Pro rok 2011 byla změněna metodika účtování těchto nákladů s tím, že např. úklid veřejných prostor v železničních stanicích nebo zimní úklid byly sledovány na jiných analytických účtech.

Průměrné náklady SŽDC na ostatní služby (účet 518) na jednoho zaměstnance v letech 2009 až 2011 činily 561 378 Kč, u ředitelství 6 824 256 Kč, u kontrolovaných správ dopravní cesty 62 255 Kč a u stavebních správ 93 028 Kč. Podíl těchto nákladů na celkových nákladech SŽDC činil cca 23 %. Náklady u ředitelství SŽDC rozhodujícím způsobem ovlivnily úhrady za činnosti spojené s provozováním železniční dopravní cesty, které ředitelství proplácelo do 31. srpna 2011 ČD, a. s.

Průměrné měsíční náklady na úklidové služby na m² uklízené plochy vybraných administrativních objektů byly v letech 2009 až 2011 u ředitelství 13,41 Kč, u kontrolovaných správ dopravní cesty 15,90 Kč a u stavebních správ 14,04 Kč.

Průměrné náklady na ostrahu za hodinu střežení vybraných objektů činily v letech 2009 až 2011 u ředitelství 92,67 Kč, u kontrolovaných správ dopravní cesty 80,50 Kč a u stavebních

správ 80 Kč. Správy dopravní cesty střežily některé objekty prostřednictvím připojení na pult centrální ochrany. Průměrné měsíční náklady na tuto ostrahu činily 841 Kč.

V případě nákladů na ostatní služby (účet 518-9900) nebylo možné ani informativně vyhodnotit jejich výši vztahenou k vybraným ukazatelům. Důvodem byla jejich věcná nesourodost (např. šlo o náklady v důsledku výluk, na parkování vozidel nebo na kopírovací a tiskařské práce).

2.1.4 Mzdové náklady (účet 521)

Tabulka č. 6a – Mzdové náklady (v tis. Kč)

	2009	2010	2011
Mzdové náklady celkem	3 377 908	3 329 101	3 877 563
z toho kontrolované:			
- ředitelství	340 486	348 213	308 126
- správy dopravní cesty	1 446 070	1 433 860	1 212 732
- stavební správy	174 549	170 757	135 955

Mzdové náklady ovlivnil převod činností z ČD, a. s., jak bylo uvedeno v bodu 1. Počet zaměstnanců SŽDC se tak jednorázově navýšil k 1. červenci 2008 o 10 000 a k 1. září 2011 o 9 523. Podíl těchto nákladů na celkových nákladech SŽDC činil cca 14 %.

Tabulka č. 6b – Stavy zaměstnanců a mzdové náklady na jednoho zaměstnance

	2009	2010	2011
Prům. přepočtený stav zaměstnanců SŽDC	10 177	9 475	11 631
z toho kontrolované:			
- ředitelství	684	669	786
- správy dopravní cesty	4 504	4 117	3 921
- stavební správy	411	381	331
Prům. roční mzdové náklady na jednoho zaměstnance SŽDC (v Kč)	331 916	351 356	333 382
z toho kontrolované:			
- ředitelství	497 787	520 498	392 018
- správy dopravní cesty	321 063	348 278	309 292
- stavební správy	424 693	448 181	410 740

Průměrné mzdové náklady na jednoho zaměstnance vzrostly v roce 2010 proti roku 2009 o 5,9 %. Hlavní příčinou bylo vyplácení odstupného propuštěným zaměstnancům. V roce 2011 vzrostly tyto náklady proti roku 2009 o 0,4 %. Tento nárůst ovlivnil převod zaměstnanců z ČD, a. s., k 1. září 2011.

2.1.5 Ostatní provozní náklady (účet 548)

Tabulka č. 7 – Ostatní provozní náklady (v tis. Kč)

	2009	2010	2011
Ostatní provozní náklady celkem	84 310	92 715	102 153
z toho kontrolované:			
- ředitelství	8 064	10 084	19 303
- správy dopravní cesty	21 140	26 028	31 234
- stavební správy	15 058	7 016	2 784

Průměrné ostatní provozní náklady SŽDC na jednoho zaměstnance v letech 2009 až 2011 činily 8 951 Kč, u ředitelství 17 140 Kč, u kontrolovaných správ dopravní cesty 6 327 Kč a u stavebních správ 21 154 Kč. Vyšší podíl těchto nákladů na zaměstnance u stavebních správ ovlivňoval především odpis nákladů na projektové dokumentace akcí, které nebyly realizovány. U ředitelství tento podíl ovlivnilo pojištění majetku SŽDC a příspěvky za členství v mezinárodních organizacích.

2.2 Skutečnosti ovlivňující hospodárnost, účelnost a efektivnost nákladů

2.2.1 U ředitelství a Stavební správy Plzeň byly zjištěny vysoké náklady spojené s provozem některých osobních automobilů. Například:

- V kategorii manažerských vozidel ředitelství byly u tří automobilů vykázány v letech 2009 až 2011 na jeden automobil ujeté kilometry v průměrné výši 119 471 km/rok a náklady na spotřebu materiálu (bez pohonných hmot) nakoupeného prostřednictvím karet CCS 118 000 Kč/rok. U dalšího automobilu (stejně kategorie a typu) byly vykázány ujeté kilometry v průměrné výši 37 724 km/rok a uvedené náklady 8 000 Kč/rok, tj. o 93 % nižší. U dvou ze tří výše uvedených automobilů byly v letech 2009 až 2011 vykázány i vysoké náklady na opravy a udržování 3,06 Kč/km. Průměrné náklady na opravy a udržování za všechny automobily stejné kategorie a stejného typu byly 1,34 Kč/km, tj. o 56 % nižší.
- Stavební správa Plzeň vykázala v roce 2009 u jednoho automobilu náklady za opravu spojky 63 tis. Kč, z toho materiál 57 tis. Kč. Žádné další podrobnosti o opravě (např. o jejím rozsahu) stavební správa nedoložila. Oprava byla provedena na služební cestě neautorizovaným servisem, ačkoliv v blízkém místě byly k dispozici dva autorizované servisy. Z veřejně dostupných zdrojů bylo zjištěno, že cena kompletu spojky a setrvačnicku na opravovaný typ automobilu se pohybovala kolem 31 tis. Kč.

2.2.2 U dvou ze čtyř kontrolovaných vozidel ředitelství, která byla na základě uzavřených dohod používána i k jízdám pro soukromé účely, byl zjištěn vysoký podíl ujetých kilometrů pro soukromé účely na celkovém počtu ujetých kilometrů. Tento podíl se v letech 2010 a 2011 pohyboval od 45 do 58 %. Ředitelství uzavřelo těchto dohod devatenáct.

2.2.3 U ředitelství byly v souvislosti s nájmem osobních automobilů, za který v letech 2009 až 2011 uhradilo 3 065 tis. Kč, zjištěny následující skutečnosti:

- Nájemní smlouva, kterou ředitelství na nájem automobilů uzavřelo, neobsahovala datum uzavření, ačkoliv účinnosti měla nabýt dnem uzavření. Podle čísla smlouvy a dalších okolností lze pouze usuzovat, že byla uzavřena v roce 2009. Ředitelství uzavřelo v červenci 2010 se stejným poskytovatelem další nájemní smlouvu, kterou ukončilo v prosinci 2011. Doklady o ukončení první smlouvy nedoložilo.
- Předmětem nájemních smluv byl příležitostný nájem automobilů pro případy nedostatku vlastních automobilů ředitelství. Čtyři vozidla však nebyla pronajímána příležitostně, ale dlouhodobě (tři vozidla nepřetržitě od ledna 2009, resp. jedno od července 2009, do března 2010 a jedno vozidlo nepřetržitě od června 2010 do prosince 2010 a po celý rok 2011 v pracovní dny). Jeden automobil, který mělo ředitelství najatý nepřetržitě od ledna 2009, byl na základě dohody využíván i k jízdám pro soukromé účely.
- Nájemné bylo sjednáno v závislosti na dnech pronájmu (bez ohledu na ujeté kilometry) a zahrnovalo veškeré náklady na pojištění, opravy a údržbu automobilů. Využití ve dnech bylo u čtyř ze šesti kontrolovaných najatých automobilů¹³ nízké (od 34 do 71 %). Například u jednoho automobilu bylo v letech 2009 a 2010 uhrazeno nájemné 830 tis. Kč za 436 dnů, přičemž automobil byl využit jen 146 dnů. U dvou vybraných automobilů, za jejichž nájem ředitelství uhradilo celkem 1 260 tis. Kč, nemohlo být využití ověřeno, neboť podle sdělení ředitelství byly příslušné doklady „neúmyslně skartovány“.
- Ředitelství odkoupilo v březnu 2010 od pronajímatele čtyři z najímaných automobilů (za jejich nájem předtím uhradilo 1 967 tis. Kč) za celkovou cenu 2 373 tis. Kč. Například takto odkoupilo automobil z roku 2008 se stavem tachometru 113 000 km za cenu 595 tis. Kč. Za jeho nájem od ledna 2009 do března 2010 uhradilo prodávajícímu 786 tis. Kč. Ceníková cena nového automobilu byla 904 tis. Kč.
- Ředitelství uhradilo 39 tis. Kč za nájem tří automobilů v období od 24. do 31. března 2010. V tomto období však byly automobily v jeho vlastnictví.

¹³ Ke kontrole bylo vybráno šest automobilů, které byly najímány na dobu delší než tři měsíce.

2.2.4 Za ostrahu nedokončeného areálu železniční polikliniky v Brně, jehož výstavba byla v roce 1991 přerušena, uhradila SŽDC jen v kontrolovaných letech 2009 až 2011 2 399 tis. Kč. Více je tato problematika rozvedena v bodě 3.2.

2.2.5 Ředitelství uzavřelo v letech 2009 až 2011 na základě rámcové smlouvy¹⁴ 26 smluv na poskytování právních služeb, z nichž jedenáct uzavřelo s uchazečem, který nabídl nejvyšší průměrnou cenu 4 800 Kč/hod. Tomuto uchazeči ředitelství uhradilo celkem 17 390 tis. Kč, což bylo 75 % z celkové částky 23 330 tis. Kč uhrazené na základě této rámcové smlouvy. Podle rámcové smlouvy měl být uchazeč, se kterým bude uzavřena smlouva na realizaci zakázky, vybírán postupem podle § 92 odst. 2 zákona č. 137/2006 Sb.¹⁵ Podle tohoto ustanovení nemusel být ve zvláště odůvodněných případech uchazeč vybírán na základě hodnotících kritérií a smlouva s ním se uzavřela na základě písemné výzvy. Ředitelství k uzavření prováděcí smlouvy vyzývalo vždy jednoho uchazeče. Z dokladů předložených ředitelstvím však NKÚ nemohl ověřit důvody výběru uchazeče s nejvyšší cenou ani ověřit správnost postupu podle uvedeného ustanovení zákona č. 137/2006 Sb.

3. Hospodaření s hmotným majetkem státu

3.1 Dlouhodobý hmotný majetek

Dlouhodobý hmotný majetek SŽDC je z podstatné části tvořen železniční dopravní cestou. Jeho hodnota v pořizovacích cenách se v kontrolovaném období významněji neměnila. Ke konci roku 2011 činila 174 420 mil. Kč, z toho pozemky 6 563 mil. Kč, stavby 135 211 mil. Kč, samostatné movité věci 20 341 mil. Kč a ostatní dlouhodobý hmotný majetek 12 305 mil. Kč. Kontrolou hospodaření s tímto majetkem byly zjištěny jen dílčí, objemově méně významné nedostatky, týkající se například stanovení prodejních cen osobních automobilů, stanovení výše nájemného nebytových prostor nebo provádění inventarizací majetku.

3.2 Hospodaření s majetkem určeným k úhradě závazků bývalých ČD, s. o.

Jde o majetek, který je vymezen v příloze zákona č. 77/2002 Sb. Hodnota majetku a výsledek hospodaření s ním jsou uvedeny v tabulce č. 8.

Tabulka č. 8 – Majetek určený k úhradě závazků bývalých ČD, s. o. (v tis. Kč)

	2005 ¹⁶	2009	2010	2011	Index 2011/05
Hodnota majetku v pořiz. cenách	3 278 827	893 929	785 563	782 786	0,24
Zůstatková hodnota majetku	1 685 943	602 817	590 979	587 254	0,35
Výnosy z majetku	352 855	71 688	57 935	79 087	0,22
Náklady spojené s majetkem	154 596	36 243	28 860	18 763	0,12
Výsledek hospodaření s majetkem	198 259	35 445	29 075	60 324	0,30

Zdroj: knihy analytických účtů k 31. 12. příslušného roku účetního okruhu „majetek na oddlužení závazků“.

Finanční prostředky získané z hospodaření s tímto majetkem jsou určeny k úhradě závazků ČD, s. o., které přešly na SŽDC (viz bod 4.). V letech 2009 až 2011 činila průměrná roční výše získaných finančních prostředků 41 615 tis. Kč, což bylo podstatně méně než v letech 2005 až 2008, kdy činila 607 373 tis. Kč. **Vzhledem k výši přešlých závazků (uvedených**

¹⁴ Rámcovou smlouvu na poskytování právních služeb uzavřely se čtyřmi uchazeči v listopadu 2007 Ministerstvo dopravy, Ředitelství vodních cest, Ředitelství silnic a dálnic a SŽDC. V době kontroly probíhalo v souvislosti s touto smlouvou šetření Policií České republiky.

¹⁵ Zákon č. 137/2006 Sb., o veřejných zakázkách.

¹⁶ Tento majetek přešel novelou zákona č. 77/2002 Sb. na SŽDC k 1. červenci 2004 z Ministerstva dopravy. Rok 2005 byl první ucelený rok, kdy s tímto majetkem hospodařila SŽDC.

v tabulce č. 9) jsou finanční prostředky získané z hospodaření s uvedeným majetkem pro jejich úhradu málo významným zdrojem.

Součástí majetku vymezeného v příloze zákona č. 77/2002 Sb. byla i stavba železniční polikliniky Brno a movitý majetek stomatologické ordinace a laboratoře polikliniky Brno. Stavba byla zahájena v roce 1989, avšak stavební práce jsou od roku 1991 přerušeny. Nedokončené objekty byly v době kontroly zchátralé a rozestavěné instalace zničené. SŽDC stavbu převzala v roce 2004 v pořizovací ceně 86 133 tis. Kč. Stomatologická ordinace a laboratoř nebyly v objektu železniční polikliniky zřízeny a s nimi související movitý majetek nebyl SŽDC převeden.

Podle znaleckého posudku ze září 2011, který nechala zpracovat Správa dopravní cesty Brno¹⁷, nejsou objekty v současném stavu pronajmutelné a jejich oprava nebo dokončení by byly velmi nákladné. **Finanční prostředky vynaložené na ostrahu nedokončeného areálu polikliniky Brno, uvedené v bodě 2.2.4, nepřinesly pro zvýšení výnosu z hospodaření s tímto majetkem, a tím pro úhradu závazků přešlých z ČD, s. o., žádný efekt.**

Správa dopravní cesty Brno vedla v majetkové evidenci areálu stavby železniční polikliniky ještě kotelnu, regulační stanici plynu, rozvod plynu a rozvody středotlaku a nízkotlaku. Tento majetek, který nebyl vymezen v příloze zákona č. 77/2002 Sb., byl rovněž v havarijním stavu a nebyl využíván.

4. Závazky přešlé na SŽDC z bývalých ČD, s. o.

Na SŽDC přešly podle výroční zprávy za rok 2004 ke dni jejího vzniku z ČD, s. o., krátkodobé závazky ve výši 10 734 mil. Kč a dlouhodobé závazky ve výši 45 952 mil. Kč, vyplývající z bankovních úvěrů na financování staveb železniční dopravní cesty, na které byla poskytnuta státní záruka.

Podstatnou část krátkodobých závazků uhradila SŽDC z emise dluhopisů se státní zárukou¹⁸ v hodnotě 7 000 mil. Kč s roční úrokovou sazbou 4,6 %. Emise byla vydána v roce 2004 se splatností v roce 2011. **Úroky a jistiny vydaných dluhopisů uhradil stát jako ručitel. V případě dlouhodobých závazků hradil splatné úroky a jistiny z bankovních úvěrů rovněž stát jako ručitel.** Úhrady, které prováděl stát, se postupně stávaly závazkem SŽDC vůči státu. Stav závazků vzniklých v souvislosti s úhradami přešlých závazků po bývalých ČD, s. o., ukazuje tabulka č. 9.

Tabulka č. 9 – Stav přešlých a souvisejících závazků (v tis. Kč)

	2009	2010	2011
Závazky přešlé	14 488 954	12 034 968	10 313 545
Vydané dluhopisy	7 000 000	7 000 000	0
Závazky vůči státu	2 154 707	1 220 614	4 934 328
Celkem	23 643 661	20 255 582	15 247 873

Zdroj: hlavní knihy k 31. 12. příslušných roků a údaje SŽDC.

Závazky SŽDC vůči státu jsou na základě usnesení vlády ze dne 30. listopadu 2005 č. 1553¹⁹ postupně od roku 2005 promíjeny, a to až do doby jejich umoření. V letech 2005 až 2011 tak byly prominuty závazky SŽDC vůči státu v celkové výši 41 371 mil. Kč (prominuté závazky za kontrolované roky jsou uvedeny v tabulce č. 1).

¹⁷ Stavba byla na Správu dopravní cesty Brno převedena v lednu 2011 ze Stavební správy Olomouc.

¹⁸ Emisi dluhopisů schválila vláda usnesením ze dne 10. září 2003 č. 908, *k problematice závazků a pohledávek bývalých Českých drah, státní organizace, k 31. prosinci 2002 a způsobu jejich řešení.*

¹⁹ Usnesení vlády ze dne 30. listopadu 2005 č. 1553, *k oddlužení státní organizace Správa železniční dopravní cesty ve vztahu ke státnímu rozpočtu České republiky.*

III. Shrnutí a vyhodnocení

U vybraných organizačních jednotek SŽDC byly prověřeny vybrané položky nákladů a hospodaření s hmotným majetkem státu, pohledávkami a závazky. Kontrolovány nebyly činnosti, které přímo souvisejí s činnostmi na železniční dopravní cestě, týkající se například modernizace, rozvoje, oprav nebo údržby železničních tratí.

Náklady SŽDC od roku 2010 na rozdíl od předchozích let klesaly (v roce 2010 proti předchozímu roku klesly o 16,4 % a v roce 2011 o dalších 4,6 %). V prověřovaných činnostech nebyly zjištěny nedostatky, které by významným způsobem ovlivňovaly hospodaření SŽDC. Nehospodárné, neúčelné nebo neefektivní vynakládání finančních prostředků bylo zjištěno v případech nákladů na provoz osobních automobilů, na právní služby a na ostrahu od roku 1991 nedokončeného areálu.

Významným faktorem, který ovlivňoval hospodaření SŽDC, byl převod činností spojených se zajišťováním provozuschopnosti a provozování železniční dopravní cesty z ČD, a. s. V souvislosti s tím kupovala SŽDC od ČD, a. s., i příslušný majetek. Šlo o majetek, který stát bezplatně převedl na ČD, a. s., při jejich založení k 1. lednu 2003. V roce 2008 koupila SŽDC tento majetek v ceně 11 852 mil. Kč. Kupní cena byla uhrazena z prostředků státního rozpočtu. V roce 2011 šlo o nákup majetku v ceně 390 mil. Kč. Cena byla uhrazena z prostředků SŽDC.

SŽDC neměla dostatečné zdroje k úhradě závazků ve výši 56 686 mil. Kč, které na ni přešly k 1. lednu 2003 z bývalých ČD, s. o. Splatné závazky jsou proto z podstatné části postupně hrazeny z prostředků státního rozpočtu. Takto uhrazené částky se stávají závazkem SŽDC vůči státu a jsou následně promíjeny. V letech 2005 až 2011 byly prominuty závazky SŽDC vůči státu v celkové výši 41 371 mil. Kč.

Kontrole nebyl ve vztahu k dodržování zákona č. 137/2006 Sb. podroben výběr dodavatelů u podlimitních veřejných zakázek. Důvodem bylo, že SŽDC je ve vztahu k zákonu č. 137/2006 Sb. veřejným a současně sektorovým zadavatelem. Při zadávání veřejných zakázek tak musí postupovat podle zákona č. 137/2006 Sb. pouze u nadlimitních veřejných zakázek. Vzhledem k tomu, že SŽDC je státní organizací, doporučuje NKÚ změnit příslušnou právní úpravu tak, aby SŽDC musela při zadávání veřejných zakázek postupovat podle pravidel platných pro veřejné zadavatele.